

Anna Bogatyńska-Kucharska

Streszczenie rozprawy doktorskiej „Autonomia a inne dobra osoby w psychoterapii. Etyczne normy kodeksowe a uznawane przez psychoterapeutów”

Problemy podjęte w pracy doktorskiej mieszczą się w obszarze etyki zawodowej psychoterapeutów. Wypracowane na gruncie etyki pojęcia i koncepcje są w rozprawie stosowane do charakteryzowania praktyki psychoterapeutycznej. Ponadto praca zawiera wyniki badań empirycznych dotyczących funkcjonowania zasad autonomii i dobra osoby (dobroczynności) w praktyce psychoterapeutycznej.

Zawarte w pracy rozważania dotyczące zasad autonomii i dobra osoby w etyce zawodowej psychoterapeutów obejmują kilka zadań. Zadania główne są wskazane już w tytule pracy: chodzi o ukazanie (w wyniku analizy kodeksów) znaczenia (roli) tych zasad w etycznych kodeksach psychoterapeutycznych oraz o ustalenie (w badaniach ankietowych), jak zasady te funkcjonują w praktyce zawodowej (zwłaszcza w sytuacjach konfliktowych). Poza celem sprawozdawczym ważne jest także porównanie zawartości kodeksów etycznych z normami uznawanymi przez psychoterapeutów, zdiagnozowanymi w badaniach ankietowych. Ponadto badaniami są objęte także wskazywane przez przedstawicieli zawodu uzasadnienia decyzji podejmowanych w sytuacjach etycznie trudnych (konfliktu zasad) oraz deklaracje co do sposobu podejmowania takich decyzji. Odpowiedzi w kwestionariuszach ankiet będą także korelowane z wybranymi cechami respondentów, a zwłaszcza z ich tzw. podejściem teoretycznym oraz doświadczeniem zawodowym.

Rozważania zawarte w pracy są podzielone na dwie metodologicznie różne części. Część pierwsza jest mocno wsparta na literaturze przedmiotu, a prezentowane w niej ujęcia stanowią kontekst teoretyczny dla przeprowadzonych badań analitycznych i empirycznych. Najpierw przedstawione są wybrane etyczne pojęcia i koncepcje podstawowe dla zagadnień wskazanych tytułem pracy, tj. dla problematyki autonomii i dobra. Normy dobroczynności oraz szacunku dla autonomii są omówione w kontekście etycznych koncepcji, między innymi: autonomii osoby (G. Dworkin), autonomii działania (T. Beauchamp, R. Faden), tzw. problemowego ujęcia dobra (P. Łuków).

Bardzo ważne dla problematyki podjętej w pracy są także teoretyczne ujęcia sytuacji, w których pacjent rozumie swoje dobro inaczej niż psychoterapeuta. Dlatego są w tej części

uwzględnione również teoretyczne modele relacji lekarz – pacjent oraz psychoterapeuta-pacjent: paternalizm, autonomizm, kontraktualizm (koncepcja R. Veatcha), autonomia zasad (P. Luków); oraz wybrane koncepcje zgody: autonomicznej autoryzacji (T. L. Beauchamp, R. Faden) lub uczciwej transakcji (F. G. Miller, A. Wertheimer).

Część druga zawiera prezentację badań własnych. Badania te obejmują analizę kodeksów etyki zawodowej, uporządkowaną podziałami i rozróżnieniami pojęciowymi przedstawionymi w części pierwszej, oraz badania ankietowe psychoterapeutów, przeprowadzone z użyciem autorskiego kwestionariusza. Po charakterystyce metodologicznej badań są przedstawione ich wyniki: badań analitycznych, ukierunkowanych na ukazanie roli w kodeksach etycznych przypisanej normom związanym z autonomią i dobrem pacjenta; a w zakresie badania ankietowego rezultaty dotyczące wskazywanych przez psychoterapeutów decyzji, które podjęliby w opisanych w kwestionariuszu sytuacjach konfliktu wartości/zasad etycznych, deklarowanych uzasadnień tych decyzji, samooceny sposobu, w jaki respondenci dokonują wyboru, oraz ich ocen udziału pacjentów w decyzjach co do dobra osiąganego w psychoterapii.

Wyniki uzyskane w analizie kodeksów i badaniach ankietowych są poszerzone o porównanie związanych z autonomią i dobrem pacjenta norm zawartych w kodeksach z funkcjonującymi w praktyce psychoterapeutycznej wspartym omówionymi w części pierwszej koncepcjami teoretycznymi. Wyniki tego porównania są z kolei podstawowe dla sformułowania postulatów dotyczących kodeksów etyki zawodowej, praktyki psychoterapeutycznej i problemów do podjęcia w kolejnych badaniach.

Anna Bopetyska - Kucharska